

Μεταφρασμένο απόσπασμα

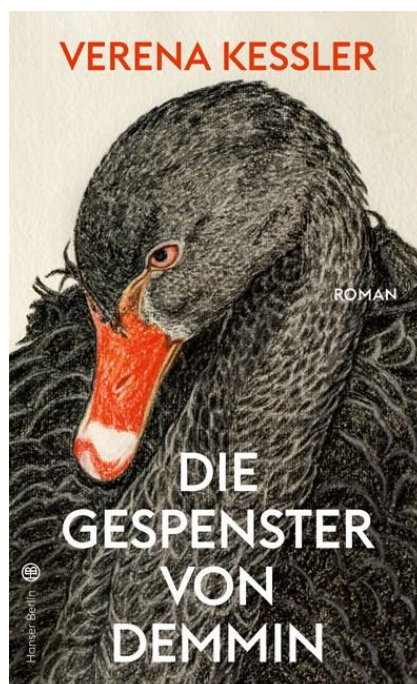
Verena Kessler
Die Gespenster von Demmin

Hanser Berlin Verlag, Berlin 2020
ISBN 978-3-446-26784-8

σελ. 9-25

Verena Kessler
Τα φαντάσματα του Ντεμίν

Μετάφραση: Αναστασία Ντούγια
Επιμέλεια: Λένια Μαζαράκη

Ο Πέενε είναι ένας ποταμός εδώ στην περιοχή. Κυλάει αργόσυρτα σε λασπώδεις, δαντελωτές όχθες, αφήνει πίσω του στάσιμα νερά, έλη και βαλτώδη δάση, περνάει μέσα από μια σχεδόν παρθένα φύση. Πάνω από βαλτικές ορχιδέες, πρίμουλες και παρνασσίες κάνουν κύκλους τα μαυρογλάρονα, οι ικτίνοι και οι αργυροτσικνιάδες. Δεν έχει διανύσει ακόμα μεγάλη απόσταση όταν γλιστράει μέσα στο Ντεμίν, πλάι στο Ντεμίν, γύρω απ' το Ντεμίν. Κανείς δεν ξέρει τι θυμάται. Αν κουβαλάει ακόμα μέσα του εκείνες τις μέρες του Μαΐου, τις μέρες όπου εκατοντάδες εδώ μπήκαν στο νερό, με πέτρες στις τσέπες, τα παιδιά δεμένα πάνω τους. Αν καταφέρνει να ξεπλύνει τον εαυτό του απ' τις θύμησης ή έχει φυλάξει κάποιες για πάντα στον βυθό του. Όπως όλοι οι ποταμοί, έτσι και ο Πέενε θέλει να φτάσει στη θάλασσα. Όμως η κλίση της κοίτης του είναι τόσο χαμηλή, που όταν φυσάει στη λιμνοθάλασσα αρκετά δυνατός ενάντιος άνεμος, τα νερά του αλλάζουν κατεύθυνση. Τότε ο Πέενε κυλάει προς τα πίσω.

Τριάντα επτά λεπτά είναι το προσωπικό μου ρεκόρ. Τόσο αντέχω κρεμασμένη απ' τη μηλιά με το κεφάλι ανάποδα. Δυστυχώς όμως ο χρόνος αυτός απέχει πολύ ακόμα από τον στόχο μου. Ο Ντέιβιντ Μπλέιν είχε αντέξει μια φορά εξήντα ώρες κρεμασμένος ανάποδα στο Σέντραλ Παρκ. Τρεις μέρες και δύο νύχτες σ' ένα συρματοσχοίνο. Τα μάτια του είχαν πεταχτεί έξω από το κεφάλι του, θα μπορούσε να μείνει τυφλός. Το πρόβλημα όμως δεν είναι μονάχα ότι όλο το αίμα μαζεύεται στο κεφάλι, αλλά και το ότι τα όργανα πιέζουν τους πνεύμονες τόσο, ώστε δυσκολεύεται να αναπνεύσει. Εκτός αυτού, μετά από λίγο μυρμηγκιάζουν και τα πόδια, γιατί το αίμα που κυκλοφορεί εκεί είναι ελάχιστο. Γενικά δεν είναι ιδιαίτερα ευχάριστη κατάσταση. Λογικό, αφού χρησιμοποιείται και ως μέθοδος βασανισμού. Και ακριβώς γι' αυτόν τον λόγο πρέπει να εξασκηθώ σ' αυτή, γιατί δεν είναι διόλου απίθανο να πέσω κάποια στιγμή στη ζωή μου θύμα βασανισμού.

Η μέρα σήμερα είναι μουντή και κρύα, σίγουρα το θερμόμετρο μετά βίας αγγίζει τους μηδέν βαθμούς. Η κοντομάνικη μπλούζα μου έχει γλιστρήσει ως το στήθος μου, το γυμνό δέρμα στην κοιλιά και στα μπράτσα μου τσιτώνει, νιώθω τον αέρα να μπαίνει στ' αυτιά μου σαν μπατονέτα που την έχωσα πολύ βαθιά. Αντέχω όμως, κι αυτό είναι το θέμα, ν' αντέχεις. Όποιος αντέχει δεν έχει να φοβάται τίποτα.

Μόλις νιώθω ότι σιγά σιγά δεν αισθάνομαι τα πόδια μου, παίρνω λίγη φόρα και πηδάω απ' το κλαδί. Όταν πέφτεις πρέπει να κάνεις μισή στροφή για να μη σπάσεις τον σβέρκο σου ή για να μην προσγειωθείς σαν τον βλάκα στα τέσσερα. Μερικές φορές, προτού πηδήξω, γραπώνομαι απ' το κλαδί, κάθομαι πάνω του και πέφτω με ανάποδο σάλτο. Παιχνιδάκι. Δεν το βλέπουν όμως όλοι έτσι. Όταν κάποια στιγμή θέλησα να κάνω το ίδιο την ώρα της γυμναστικής, να πηδήξω δηλαδή απ' το πιο ψηλό σκαλοπάτι του πολύζυγου, ο γυμναστής τρελάθηκε. Το πρόσωπό του έγινε κατακόκκινο, περίπου σαν το χρώμα της γελοίας φόρμας του, άρχισε να ωρύεται να κατεβώ αμέσως από κει —«ΤΩΡΑ ΑΜΕΣΩΣ ΟΜΩΣ, ΔΕΣΠΟΙΝΙΣ!»— και με ρώτησε αν σκοπεύω να μας κάνω όλους δυστυχισμένους. Υπερβολές. Αυτή την άσκηση την έχω εκτελέσει χιλιάδες φορές εδώ στον κήπο μας και ουδείς ένιωσε δυστυχισμένος. Εντάξει, ούτε κι ευτυχισμένος ήταν κανείς, αλλά και ποιος είναι ευτυχισμένος σ' αυτήν εδώ την πόλη.

«Λαρίσα!»

Με φωνάζει η μητέρα μου. Είναι η μόνη που με αποκαλεί έτσι. Όλους τους άλλους τους έχω εκπαιδεύσει να με λένε Λάρι. Το πρόβλημα με το Λαρίσα είναι ότι

κάνει ρίμα με τα τσίσα. Άλλη μία φορά που η μητέρα μου δεν έβαλε το μυαλό της να δουλέψει. Γενικά η σκέψη δεν είναι από τα δυνατά της σημεία. Την έχω ρωτήσει φυσικά για ποιο λόγο διάλεξαν ειδικά αυτό το όνομα, πώς στην ευχή το σκέφτηκαν, αν είχαν κάποια γνωστή που λεγόταν έτσι και ποια άλλα ονόματα ήταν υποψήφια. Σε τελική ανάλυση, πρέπει κανείς να ξέρει την αιτία. Όμως εκείνη ισχυρίστηκε πως δεν θυμάται πια. Αυτό λέει πάντα όταν δεν θέλει να απαντήσει σε μια ερώτηση: «Δεν θυμάμαι». Ή: «Πάει καιρός από τότε».

«Λαααρίσααα!»

Όταν θέλει να πάω μέσα, φωνάζει. Ποτέ δεν θα έκανε τον κόπο ν' ανοίξει την πόρτα που οδηγεί στον κήπο, να βγει έξω και να με παρακαλέσει ευγενικά. Προτιμά να καταστρέφει τις φωνητικές της χορδές. Παίρνω φόρα, κουνιέμαι για λίγο πέρα δώθε. Είναι σίγουρο ότι δεν έχουν περάσει ούτε είκοσι πέντε λεπτά. Πρώτον: Αν σταματήσω τώρα, θα έχω σπαταλήσει πολύτιμο χρόνο από τη ζωή μου. Δεύτερον: Όμως αυτή τη στιγμή δεν έχω καμία όρεξη να τσακωθώ με τη μητέρα μου. Πρέπει να ξέρει κανείς για ποια πράγματα αξίζει να μαλώνει. Τρίτον: Άλμα πτώσης. Προσγειώνομαι στα πέλματα, το γρασίδι κάτω απ' τα παπούτσια μου είναι καλυμμένο με πάγο και τρίζει. Για δευτερόλεπτα όλα γύρω μου μαυρίζουν, βλέπω αστεράκια και νιώθω να μου κόβονται τα γόνατα. Όμως σύντομα συνέρχομαι. Είναι θέμα εξάσκησης.

«Λ-A-P-I-Σ-A!!!»

Σταματάω το χρονόμετρο: 24 λεπτά και 56 δευτερόλεπτα.

Το κορίτσι κρέμεται πάλι από το δέντρο, σκέφτεται η γυναίκα και κουνάει το κεφάλι, πολύ ελαφρά, όχι στο κορίτσι, στον εαυτό της. Δεν είναι από τα άτομα που ανακατεύονται σε ξένες υποθέσεις, ακόμα κι αν από το υπνοδωμάτιό της μπορεί να δει απέναντι, τον κήπο των γειτόνων, ακόμα κι αν το κορίτσι κρέμεται εκεί με την κοιλιά έξω, μ' αυτό το κρύο, και τα μαλλιά του σχεδόν αγγίζουν το βρόμικο έδαφος. Γιατί δεν της λέει κάτι η μητέρα της, αναρωτιέται, απ' ό,τι φαίνεται είναι στο σπίτι, το αμάξι είναι σταθμευμένο στην είσοδο, όπως πάντα. Απ' όταν έφυγε ο άντρας δεν το παρκάρει πια στο γκαράζ. Έχουν περάσει αιώνες από τότε που έφυγε, το κορίτσι ήταν ακόμα πολύ μικρό. Νιώθει μια σουβλιά στη μέση και αναρωτιέται πόση ώρα στέκεται άραγε στο παράθυρο. Βασικά ανέβηκε πάνω για να ξαπλώσει λιγάκι, να ξεκουραστεί. Ήθελε να κλείσει το παράθυρο και να τραβήξει τις κουρτίνες, να κλειδώσει απέξω τη μέρα. Όμως μετά είδε το κορίτσι να κρέμεται πάλι εκεί. Στην αρχή τρόμαξε, της ξανάρθε στο μυαλό η γριά Κάστνερ, παρόλο που εκείνη δεν κρεμόταν σ' αυτό το δέντρο, αλλά στον μπροστινό κήπο, κι εξάλλου έχει περάσει μια ολόκληρη ζωή από τότε. Κουνάει το κεφάλι, αυτή τη φορά για τον εαυτό της, γιατί διαπιστώνει ότι στις σκέψεις της εξακολουθεί να αποκαλεί την Κάστνερ γριά, παρόλο που αυτή είναι πια πολύ μεγαλύτερη απ' ό,τι ήταν η Κάστνερ όταν πέθανε. Έχει φτάσει τα ενενήντα. Μερικές φορές ούτε η ίδια το πιστεύει, από την άλλη όμως δεν μπορεί να τ' αρνηθεί. Μόλις τις προάλλες, πριν από δύο εβδομάδες, έτσι όπως κατέβαινε στο σπίτι της τα τρία τελευταία σκαλοπάτια γκρεμοτσακίστηκε. Για μια στιγμή έχασε την ισορροπία της, απλούστατα την πρόδωσαν τα γόνατά της, και να που βρέθηκε πεσμένη σε μια περίεργη στάση, με τον γοφό μελανιασμένο, να μην μπορεί να κουνηθεί. Δεν ξέρει τι θα είχε συμβεί αν δεν την είχε βρει ο Στέφαν. Αν δεν είχε περάσει εκείνη τη συγκεκριμένη μέρα απ' το σπίτι της για να ελέγξει το σιφόνι της κουζίνας. Τη μάλωσε, της είπε τι χαζά είναι αυτά που κάνει – ποιος, ο Στέφαν, που κάνει διάφορα, αλλά, σε αντίθεση μ' αυτή, τα κάνει σκόπιμα. Πάλι κουνάει το κεφάλι της. Δεν θέλει ούτε να το σκέφτεται, έτσι έχει αποφασίσει ότι δεν θ' ανακατεύεται.

Την επόμενη μέρα τής πρότεινε τη μετακόμιση. Πέρασε πάλι από το σπίτι της μόνο και μόνο γι' αυτό κι έφερε μαζί του και τρία φυλλάδια, λες κι εκείνη δεν τα ήξερε τα γηροκομεία εδώ γύρω. «Ούτε να το συζητάς», του είχε πει τότε και είχε δηλώσει κατηγορηματικά ότι αυτό το σπίτι θα το εγκατέλειπε μόνο αν την κουβαλούσαν τέσσερις, ύστερα πέταξε τα φυλλάδια στο άχρηστο χαρτομάνι και δεν ξανασκέφτηκε

το ζήτημα – μέχρι που λίγες μέρες αργότερα συνέβη ξανά. Αυτή τη φορά έπεσε πάνω στο γυάλινο τραπεζάκι του σαλονιού.

Τώρα το κορίτσι άρχισε να ταλαντεύεται, κουνιέται πέρα δώθε, όλο και πιο γρήγορα, τα γόνατά του δεν το προδίδουν, βαστούν το κορίτσι, μέχρι που τελικά πηδάει από το κλαδί με ένα δυνατό τίναγμα και αφού κάνει μισή στροφή προσγειώνεται σταθερά στα πέλματα. Τραβάει γρήγορα την κουρτίνα. Πηγαίνει προς το κρεβάτι, πρέπει να ξεκουραστεί, για λίγο μονάχα να βάλει τα πόδια ψηλά. Όταν κλείνει τα μάτια, είναι πάλι εκεί, οι εικόνες. Χρόνια ολόκληρα είχαν να εμφανιστούν, τώρα επιστρέφουν, όλο και πιο συχνά, γλιστρούν από μπροστά της σαν σκιές, τα πτώματα στο ποτάμι.

Η μητέρα μου κάθεται στο κέντρο του σαλονιού πάνω στο πουφ της. Το πουφ είναι ένα πολύχρωμο στρογγυλό μαξιλάρι που το παρήγγειλε από το ίντερνετ όταν είχε κολλήσει με τον διαλογισμό. Εκείνη την εποχή κάθε πρωί καθόταν εκεί οκλαδόν με κλειστά τα μάτια και επιδιόταν αγκομαχώντας σε εισπνοές και εκπνοές. Πλέον κάθεται στο πουφ μόνο όταν θέλει να βάψει τα νύχια των ποδιών της.

«Πού ήσουν τόση ώρα;» ρωτάει χωρίς να σηκώσει το κεφάλι της να με κοιτάξει.

«Έξω».

«Με το κοντομάνικο;»

Δεν απαντάω πια σε χαζές ερωτήσεις. Το αποφάσισα πρόσφατα. Δυστυχώς η μητέρα μου δεν το έχει πάρει ακόμα χαμπάρι.

«Αν αρρωστήσεις, δεν πρόκειται να λείψεις από το σχολείο».

Σκύβει προς το μεγάλο δάχτυλο και με απόλυτα συγκεντρωμένη έκφραση περνάει το μικρό πινέλο πάνω από το νύχι.

«Θα μου πεις τι με θέλεις;»

Μερικές φορές απλώς ξεχνάει γιατί με φώναξε. Μου τη δίνει αυτό. Στο κάτω κάτω, έχω κι άλλα πράγματα να κάνω.

«Μπορείς, σε παρακαλώ, να πας σήμερα για ψώνια; Εγώ δεν προλαβαίνω».

Μα ναι. Το βλέπω. Πνίγεσαι.

«Τι να πάρω;»

«Ε, ό,τι τραβάει η όρεξή σου!»

«Εσύ θα φας;»

«Δεν ξέρω ακόμα. Έχω να τακτοποιήσω πρώτα κάτι, μπορεί ν' αργήσω. Πάντως, ψώνισε κατιτίς παραπάνω».

Πιάνει το δεξί της πόδι με το ένα χέρι, το φέρνει σχεδόν ως κάτω απ' το πιγούνι της και αρχίζει να φυσάει το βερνίκι για να στεγνώσει.

«Λεφτά;»

«Η τσάντα μου είναι πάνω στο κρεβάτι».

Το σπίτι μας δεν είναι ακριβώς σπίτι, θυμίζει περισσότερο διαμέρισμα που τυχαία στέκει μονάχο στο οικοπέδο. Έχουμε μόνο έναν όροφο, τρία δωμάτια, και αντί για σοφίτα και υπόγειο ένα δυσανάλογα μεγάλο γκαράζ, όπου μπορεί να βρει κανείς οτιδήποτε άλλο εκτός από το αμάξι μας. Η κρεβατοκάμαρα της μητέρας μου είναι το πιο μικρό δωμάτιο, αλλά νομίζω και το πιο όμορφο. Η ντουλάπα, το κομοδίνο και το κρεβάτι της είναι λευκά, όπως και τα σεντόνια, τα οποία φροντίζει να είναι πάντα λευκά. Μόνο οι κουρτίνες είναι σκούρες μπλε, γιατί το βράδυ ακόμα και το παραμικρό φως την ενοχλεί. Όταν οι κουρτίνες είναι ανοιχτές, από το παράθυρό της έχει καλή θέα στον κήπο. Ή τουλάχιστον στη μηλιά, που άλλωστε είναι η μεγαλύτερη ατραξιόν του. Το δικό μου παράθυρο βλέπει στον δρόμο. Κι επειδή δεν έχουμε κανονικό μπροστινό κήπο, παρά μονάχα μια στενή λωρίδα γρασιδιού ανάμεσα στον φράχτη και στο σπίτι, ο κόσμος πάντα ρίχνει μια ματιά στο παράθυρο καθώς περνάει από μπροστά. Μερικές φορές τούς χαιρετάω και τότε στρέφουν γρήγορα το βλέμμα τους αλλού.

Τραβάω το βαρύ πορτοφόλι από την τσάντα. Έχει μέσα δύο εικοσάρικα, ένα δεκάρικο, δύο τάλιρα και χιλιάδες ταμειακές αποδείξεις. Η μητέρα μου δεν τις πετάει ποτέ. «Για την περίπτωση που θελήσουμε να αλλάξουμε κάτι». Για τα πράγματα που θα ήθελα ν' αλλάξω εγώ δυστυχώς δεν υπάρχουν αποδείξεις. Βγάζω 35. Μάλλον δεν θα χρειαστώ παραπάνω από 30. Ό,τι περισσέψει είναι πουρμπουάρ.

Ενώ φοράω τα παπούτσια, ακούω ένα δυνατό κλακ από το μπάνιο, ύστερα ένα σφύριγμα. Όταν αργότερα επιστρέψω στο σπίτι, η μυρωδιά από τη λακ θα αιωρείται

ακόμα στον αέρα, αλλά η μητέρα μου θα έχει φύγει. Αν θα επιστρέψει για το βραδινό εξαρτάται από το πώς θα πάει. Αυτό δεν μπορώ να το ξέρω, δεν έχω αρκετές πληροφορίες. Νομίζω ότι θα μπορούσε απλά να μου πει στα ίσια πως έχει ραντεβού.

Ως το Νέτο είναι μόλις επτά λεπτά. Αλλά εκεί θα πάω αργότερα. Πρώτα θα κάνω το σκυφοκάματό μου. Έτσι λέω τη βάρδιά μου στο νεκροταφείο. Μία με δύο φορές την εβδομάδα μαζεύω τα σκουπίδια και τα πεσμένα φύλλα από τους τάφους, πετάω τις μαραμμένες ανθοδέσμες στον κάδο κομποστοποίησης ή ποτίζω τα φυτά, αν κατ' εξαίρεση δεν έχει βρέξει. Γι' αυτή τη δουλειά η κυρία Ράτζλοβ, η διαχειρίστρια του νεκροταφείου, μου δίνει ένα δεκάρικο. Έχει πατήσει σχεδόν τα εβδομήντα και θα μπορούσε να έχει βγει στη σύνταξη χρόνια τώρα, αλλά νομίζω πως φοβάται την αλλαγή.

Το Σάββατο είναι η καλύτερη μέρα γι' αυτή τη δουλειά. Είναι η μέρα που έρχονται στο νεκροταφείο οι χήρες. Όσες φυσικά μπορούν ακόμα. Φέρνουν φρέσκα λουλούδια ή ανάβουν κανένα κεράκι, βλέπουν πόσο φροντίζω τον χώρο κι αμέσως βγάζουν ένα χαρτονόμισμα. Ή έστω κάτι που κουδουνίζει. Ύστερα μ' ευχαριστούν που σκάλισα το παρτέρι τις προάλλες, όταν εκείνες ήταν στο νοσοκομείο, πάλι για το ισχίο ή για το γόνατο, τι να κάνεις, μεγαλώνουμε, κι εγώ σκάω το πιο χαριτωμένο μου ούτε-να-το-συζητάτε-χαμόγελό μου. Τα πάω μια χαρά με τους ηλικιωμένους, με συμπαθούν. Ίσως επειδή δεν ξέρουν τίποτα για μένα και φαντάζονται μόνοι τους ό,τι τους βολεύει. Το ευγενικό ξανθό κορίτσι με το ποτιστήρι.

Σήμερα έχει πάλι κηδεία. Πίσω, στους τάφους με τις τεφροδόχους, στέκεται μια μικρή ομάδα μαυροφορεμένων. Τίποτα τραγικό, λοιπόν. Όσο μικρότερος ο αριθμός των πενθούντων, τόσο μεγαλύτερος σε ηλικία ο πεθαμένος. Μπορεί βέβαια να ήταν και εξαιρετικά αντιπαθητικός.

Ξεκινάω πάντα από το ίδιο σημείο:

Χάινριχ Έρλινγκερ

1927-2001

Μικρή η ζωή, μα η αγάπη ατέλειωτη

Στους τάφους ακριβώς δίπλα στον τοίχο βρίσκω συχνά σκουπίδια. Ο κόσμος πετάει έτσι απλά ό,τι σαβούρα έχει στην άλλη πλευρά του τοίχου. Αυτό τουλάχιστον φαντάζομαι, επ' αυτοφώρω δεν έχω τσακώσει ακόμα κανέναν. Ούτε ξέρω αν σ' αυτή την περίπτωση θα έλεγα κάτι, δεν είμαι δα και η δημοτική αστυνομία. Εξάλλου εγώ βγάζω τα λεφτά μου από αυτό, δεν έχω λόγο λοιπόν να αγανακτώ. Μαζεύω το περιτύλιγμα μιας Snickers από τη γωνίτσα που οριοθετεί τον τάφο του Έρλινγκερ και το χώνω στη σακούλα σκουπιδιών που έχω φέρει μαζί μου. Σειρά έχει τώρα η Έρικα Λίντμαν. Έχω μάθει απέξω όλα τα ονόματα, και με τη σωστή σειρά. Με ημερομηνίες γέννησης και θανάτου. Μερικές φορές αναρωτιέμαι μήπως έτσι παραφορτώνω τον εγκέφαλό μου.

Στην απέναντι πλευρά η μικρή πένθιμη πομπή αρχίζει να κινείται. Για κάποιους από αυτούς θα έλεγε κανείς πως τζάμπα κάνουν τον κόπο και φεύγουν από το νεκροταφείο.

«Απ' το γηροκομείο. Ενενήντα και κάτι. Καιρός ήταν!»

Γυρίζω από την άλλη. Τρεις τάφους παραπέρα στέκεται η κυρία Νίνχοφ δίπλα στον άντρα της. Στον τάφο του δηλαδή.

«Κυρία Νίνχοφ!» λέω σε τόνο που να ακούγεται ταυτόχρονα σαν «Πόσο χαίρομαι που σας βλέπω» και «Μην είστε δα τόσο ασεβής». Της αρέσει αυτό, γελάει.

«Όλοι θα πεθάνουμε κάποια στιγμή».

«Έχετε δίκιο».

«Ε, εσύ έχεις όμως ακόμα λίγο χρόνο μπροστά σου».

«Μα κι εσείς, κυρία Νίνχοφ».

Γελάει πάλι και αρχίζει να ψαχουλεύει στις ξεχειλωμένες τσέπες του μπουφάν της. Στο μεταξύ εγώ σκύβω να μαζέψω ένα μουσκεμένο χαρτομάντιλο που καλύπτει τα δύο πρώτα γράμματα στην ταφόπλακα του Ότο Μπόντε.

«Να! Πάρε!» Απλώνει το χέρι προς το μέρος μου, αλλά, προτού προλάβω να φτάσω κοντά της, τα δάχτυλά της ανοίγουν ξαφνικά, σαν από μόνα τους, και το τάλιρο αιωρείται για λίγο στον αέρα και προσγειώνεται στο έδαφος. Μου έχει συμβεί κάμποσες φορές αυτό μαζί της. Ιδέα δεν έχω γιατί το κάνει, μπορεί απλώς να μην ελέγχει πια τόσο καλά τις κινήσεις της. Δεν νομίζω πάντως ότι το κάνει από κακία, φαίνεται στο βλέμμα της πόσο ντρέπεται κάθε φορά που συμβαίνει.

Σηκώνω γρήγορα το χαρτονόμισμα και πιάνω τα κοκαλιάρικα γερασμένα χέρια της, τα σφίγγω για λίγο. «Ευχαριστώ πολύ».

«Ούτε ξέρω πια πού αλλού θα μπορούσα να τα ξεδέψω!»

Γελάει ξανά κι εγώ κουνάω αυστηρά το κεφάλι, ύστερα κινάει να φύγει. Μένει σ' ένα από τα προκάτ πίσω από την εκκλησία, το μπαλκόνι της βλέπει στον δρόμο, την έχω δει αρκετές φορές να κάθεται εκεί. Είναι πολύ περήφανη που, αν και πάνω από ογδόντα, τα καταφέρνει μόνη της. Την καταλαβαίνω. Νομίζω ότι το γηροκομείο είναι η κόλαση επί γης. Σαν να περιμένεις αιώνια το λεωφορείο, ενώ δεν ξέρεις αν κυκλοφορούν καν λεωφορεία.

Μου παίρνει περίπου μία ώρα να γυρίσω όλο το νεκροταφείο μια φορά. Το μεγάλο λιβάδι το αφήνω τελευταίο. Μερικές φορές δεν το καθαρίζω καθόλου, μαζεύω μονάχα τα χοντρά από τις άκρες. Δεν είναι ότι ο μαζικός τάφος μου φαίνεται ανατριχιαστικός. Ούτε ότι νιώθω φόβο. Εξάλλου είναι όλοι νεκροί. Όμως κάθε φορά φαντάζομαι ότι εκεί κάτω είναι θαμμένοι φύρδην μίγδην, με τα πόδια του ενός στο πρόσωπο του άλλου, και η ψυχή μου σφίγγεται, και πολύ θα ήθελα να τρέξω λίγο, έτσι, γιατί μπορώ. Δεν το κάνω φυσικά, στην τελική σε νεκροταφείο βρίσκομαι. Στα κολυμβητήρια και στα νεκροταφεία δεν τρέχουν, λέει πάντα η κυρία Ράτζλοβ. Μια φορά τη ρώτησα αν ένιωθε περίεργα που δούλευε εδώ κάθε μέρα, ξέροντας πως παντού γύρω της υπάρχουν πτώματα. Με είχε κοιτάξει έκπληκτη και είχε κουνήσει με έμφαση το κεφάλι. «Τα πτώματα δεν είναι τίποτε άλλο παρά οργανικό λίπασμα», είχε αποφανθεί. Και οι νεκροί θα πήγαιναν έτσι κι αλλιώς όπου ήθελαν. Πράγματι, μπορεί κάποια στιγμή να παραξενεύει κανείς αν δουλεύει πολύ καιρό στο νεκροταφείο. Πάντως εγώ τη συμπαθώ την κυρία Ράτζλοβ. Όταν μέσα στην εβδομάδα πηγαίνω να πάρω τα χρήματά μου, κάθομαι συνήθως λιγάκι στο γραφείο της. Πάντα έχει κάτι να διηγηθεί: Ποιος πέθανε πρόσφατα, αν υπήρξαν παράλογες απαιτήσεις για την κηδεία, αν στην κηδεία οι παρευρισκόμενοι περισσότερο γιόρταζαν παρά πενθούσαν. Κάποιες φορές διηγείται και ιστορίες από το παρελθόν, πολύ παλιές ιστορίες, που και η ίδια απλώς τις είχε ακούσει. Και έχει ακούσει πάρα πολλά όλα αυτά τα χρόνια. Ο κόσμος έρχεται στο νεκροταφείο για να θυμηθεί, έτσι μου είχε πει κάποτε. Και όταν λοιπόν αρχίζει να θυμάται, θέλει και να διηγηθεί.

Πηγαίνω τη γεμάτη σακούλα σκουπιδιών στον κάδο. Το καπάκι έχει παγώσει και πρέπει να βάλω αρκετή δύναμη για να το ανοίξω. Πλάι στον κάδο υπάρχει μια βρύση για τα ποτιστήρια. Πλένω τα χέρια μου. Το νερό είναι παγωμένο. Παρατηρώ το

δέρμα μου που γίνεται σιγά σιγά κόκκινο, εξαιρετική ευκαιρία να βελτιώσω την αντοχή μου στο κρύο, αλλά κλείνω πάλι βρύση. Έχω να τακτοποιήσω ένα πράγμα ακόμα.

Κάπως παράμερα, πιο πίσω κοντά στα τρία πεύκα, είναι ο τάφος νούμερο 46. Η επίπεδη λευκή ταφόπετρα είναι τοποθετημένη λίγο στραβά στο χώμα, γύρω της μια μικρή συστάδα από τριανταφυλλιές. Είναι όμορφη όταν ανθίζει το καλοκαίρι. Κάθομαι ανακούρκουδα, απομακρύνω μερικές καφέ πευκοβελόνες από την πλάκα και ακουμπώ για λίγο το χέρι μου πάνω στη χρυσή επιγραφή. Μονάχα το όνομά του είναι γραμμένο εκεί και οι δύο ημερομηνίες που απέχουν ελάχιστα η μια από την άλλη, τίποτε άλλο, ούτε αποφθέγματα, ούτε ατέλειωτη αγάπη.

«Σήμερα δεν κατάφερα να μείνω πολλή ώρα», λέω χαμηλόφωνα για να είμαι σίγουρη ότι θα με ακούσει μονάχα αυτός. «Με διέκοψε η μαμά. Αλλά την επόμενη φορά θα μείνω με τη μία ένα σαρανταπεντάλεπτο, το καταφέρνω χαλαρά, τα πόδια μου έχουν δυναμώσει πολύ. Τώρα κάθε βράδυ κάνω καθίσματα στον τοίχο». Ακούω βήματα στο χαλικόστρωτο μονοπάτι και περιμένω λίγο ώσπου να μείνω πάλι μόνη. Εντάξει, κι άλλοι το κάνουν αυτό, να μιλάνε δηλαδή με τους πεθαμένους, το έχω δει αρκετές φορές εδώ, αλλά εγώ δεν θέλω να μ' ενοχλούν, άλλωστε η συζήτηση είναι άκρως προσωπική. Ο ήχος από τα βήματα ξεμακραίνει σιγά σιγά, ύστερα από λίγο πέφτει πάλι σιωπή. Όμως για μένα η στιγμή έχει περάσει ανεπιστρεπτί κι έτσι αποφασίζω ότι φτάνει για σήμερα. «Κοίταξε μην κάνεις καμιά χαζομάρα!» λέω για αποχαιρετισμό, σηκώνομαι και παίρνω τον δρόμο για το Νέτο.

Νιώθει το κεφάλι της βαρύ όταν ξυπνάει, τα άκρα της δύσκαμπτα, κάνει κρύο στο δωμάτιο, το παράθυρο είναι ακόμα ανοιχτό, ξέχασε να το κλείσει προηγουμένως. Της παίρνει λίγο χρόνο να θυμηθεί πού ήταν σήμερα το πρωί με τον Στέφαν, μετά από λίγο όμως της έρχονται στον νου οι ωχροκίτρινοι διάδρομοι του γηροκομείου και αρχίζει να την κατακλύζει ανησυχία. Σχεδόν τίποτα δεν μπορεί να πάρει κανείς μαζί του. Τα δωμάτια είναι μικρά κι έχουν τα πάντα, έπιπλα, σεντόνια, πετσέτες χεριών, κουρτίνες. «Όλα τα απαραίτητα», είπε ενθουσιασμένη η νεαρή διευθύντρια του

γηροκομείου, κι η γυναίκα πολύ θα ήθελε να τη ρωτήσει αν και η ίδια ζει σε 18 τετραγωνικά και κοιμάται σε ξένα σεντόνια. Αντ' αυτού όμως έγνεψε ευγενικά και στο τέλος υπέγραψε. Η σκέψη πως μέσα στις επόμενες εβδομάδες θα πρέπει να αδειάσει το σπίτι στο οποίο έχει ζήσει όλη της τη ζωή, να τα αμπαλάρει όλα και να τα δώσει ή, ακόμα χειρότερα, να τα πετάξει, της φαίνεται παράλογη. Ανακάθεται και τραβάει πίσω την κουβέρτα. Παγερός αέρας μπαίνει στο δωμάτιο. Στο γηροκομείο ο χώρος τής φάνηκε τρομερά ζεστός, λες και σε όλα τα δωμάτια η θέρμανση ήταν ρυθμισμένη στο τέρμα, ο αέρας ήταν εντελώς ξηρός και είχε μια γλυκερή μυρωδιά. Ο νους της πήγε σε εκείνες τις μέρες και τις εβδομάδες όπου οι νεκροί δεν είχαν ακόμα περισυλλεγεί και πάνω απ' την πόλη πλανιόταν μια γλυκερή μυρωδιά θανάτου και καμένης σάρκας. Σηκώνεται πάρα πολύ αργά, δεν εμπιστεύεται πια τα πόδια της, κάθε φορά πρέπει να κάνει πρώτα μερικά βήματα ώσπου να νιώσει κάποια σιγουριά. Στο γηροκομείο θα είναι πάντα κάποιος δίπλα της που θα τη βοηθάει να σηκώνεται, είτε η διευθύντρια, επίσης μπορεί να χρησιμοποιεί περιπατητήρα, οι διάδρομοι είναι φαρδιοί και υπάρχει ασανσέρ. Κλείνει το παράθυρο, στηρίζεται για λίγο στο περβάζι. Σήμερα το πρωί πήρε αγκαζέ τον Στέφαν, στηριζόταν όλη την ώρα στο μπράτσο του, γίνεται κι έτσι. Στο ασανσέρ συνάντησαν μια γυναίκα που καθόταν στο κάθισμα του περιπατητήρα. «Σε ποιον όροφο;» τη ρώτησε ο Στέφαν θέλοντας να της πατήσει το κουμπί, αλλά η γυναίκα το μόνο που είπε ήταν «Μάγιερ» και κοιτούσε σαν χαμένη προς την πόρτα. Όταν μετά την ξενάγηση κατέβηκαν πάλι κάτω με το ασανσέρ, η γυναίκα βρισκόταν ακόμα εκεί, ανεβοκατέβαινε όλη την ώρα τους ορόφους. Αυτή δεν θα χρησιμοποιεί περιπατητήρα, σκέφτεται. Να πάει πού σ' αυτό το γηροκομείο, να κάνει τι;